

הרב רייזמן שליט"א

יום ד' פרשת לך לך, ה' מרחשון תשע"ה

היום הילולא קדישא מרבי זלמן חסיד שהחתי"ס החשיבו לאחד מרבתי, [הוא היה הרבי הראשון של החתם סופר, שהוא התחיל ללמוד אצלו כשהיה בן שש שנים והמשיך כמה וכמה שנים ללמוד אצלו].

איש חסיד היה בפרנקפורט ושמו ר' משולם זלמן, ובספרי בית החיים דפרנקפורט כתוב לשון המצבה שלו בלשונות מופלגים, וא"י בשם הגדולים החדש מר' אהרן ואלדן ששמע מרבי שמעון סופר שהעיד שאביו החתם סופר היה מרבה מאד לדבר מר' זלמן והיה מפליג בקדושתו ופרישותו שאי אפשר להעלות על הכתב קדושתו הנוראה. וידע החת"ס בבירור שהיה לו לרבו גילוי אליהו.

והחת"ס מביא אותו כ"פ, אחד מהמקומות בתשובה קצ"ז ששלח תשובה לישמח משה ז"ע בענין ללמוד פנימיות התורה בציבור, וכנודע שהחת"ס התנגד לזה הגם שספרו תורת משה מלא בענייני קבלה, מ"מ כותב שראה את רבו בעל ההפלאה ומורו החסיד שבכהונה רבי נתן אדלר והגאון רבי זלמן חסיד שלא המשיכו עדה של חסידים, ומעיד אני עלי שמימי לא שמעתי מפי קדשם מספר הזהר בשום דרוש, אפי' שהיו מלאים בקבלה, אך בדרוש לא הזכירו מראה מקום מהזה"ק.

וכן בתשובות באו"ח סי' י"ח מאריך בכמה צדדים בשאלה למי שיש לו בתוך חדרו בור מקוה של מים חמים, והספק הוא האם מותר לומר בזה החדר דבר שבקדושה, ופתח במש"כ בכסף משנה ה"ל ק"ש פ"ג שמביא מדעת רבינו מנוח שמחלק בין מקוה למרחץ, כי במרחץ אסור לומר דבר שבקדושה משא"כ במקוה שהם מים צוננים וממילא לית בה זוהמא ואין דינו כמרחץ דנפיש הבליה. ושוב הניח בצ"ע דהרי שניהם פטורים ממזוזה, הרי דמקוה שווה למרחץ לענין דברים שבקדושה.

ומביא קושיא דבמג"א ובט"ז הקשו דהא חזינן דיכולים לברך על הטבילה בתוך המקוה, ויישב הט"ז שדינו כבית האמצעי שבמרחץ שאין צריך לחלוץ שם תפלין, וכיון שצריכין לברך ואי אפשר בענין אחר הוה כדעבד ושרי, והמג"א מחלק דהמקוה הוא צונן והמרחץ חם, וא"כ לדעת המג"א כשהמקוה חם דינו כמרחץ וא"כ אסור לומר שם דבר שבקדושה. ומה שהם דנים בשאלה הנ"ל לכאן או לכאן זה תלוי בדברי המג"א האלה דשאני במקוה חם, והיעב"ץ טוען שצריך לפרסם זאת שאסור לברך ברכה במקוה חמה, ולכן יברכו טרם כניסתם לזה הבית.

וכ' החת"ס דלכאוי היה נראה 'כדמות ראייה' שגם במקום חם מותר, שהרי בבית המקדש עשו לו לכה"ג מקוה בגג בית הפרוה שזה היה במקום קדוש, כדכתיב ורחץ את בשרו במים במקום קדוש, וא"י במשנה שאם היה הכהן גדול אסטניס מטילין לו חמין בתוך הצונן, נמצא שעשו מקום חם במקום קדוש, והרי בתוסי' (יומא דף כ"ה) שואל איך הותרו להסיר המצנפת בעזרה, וא"כ איך היה מותר לכה"ג לטבול בלי בגדים, והגם שפרסו לו סדין, בודאי נשאר קדושת מקום המקוה, כדכתיב ורחץ במים במקום קדוש, אלא שזה פשוט שזה מצוותו לפשוט בגדיו ולטבול, וכן אי' ברא"ש (ברכות פ"ג סי' ב') שהמוהל מותר לו לתפוס האבר ולמול ולברך, כי זה מצותו. וכן הכה"ג מותר לו לפשוט בגדיו לטבול בביהמ"ק. כי זה מצותו.

אלא שהחת"ס מוכיח מזה שאם נאמר שחמימות המקוה מבטלת קדושתה א"כ איך הותרו לחמם לו, והרי במקום קדוש הוא, ומה שהותר לטבול שם הוא רק לצורך קדושת המקוה, וא"כ מוכרח שעדיין בקדושתו עומד. אלא שדוחה זאת הראיה כי שם רק הטילו קצת חמין להפיג צינתן, משא"כ מקוה חם דילן עדיין אסור לומר דבר שבקדושה

לדעת המג"א. אמנם אם יכסו המים בנסרים בודאי מותר לומר שם דבר שבקדושה. ועובדא ידענא מהחסידי ר' זלמן חסיד דפרנקפורט היה מכסה מימי המקוה החמים בנסרים והיה לומד שם בימי הקיץ ולא העירו לו מעולם.

והאחרונים מוסיפים שמדברי החת"ס הנ"ל נלמד שגם מה שאסר ר' יהודה החסיד לעשות מרחץ בתוך ביתו, מ"מ מקוה מותר לעשות ליחיד בביתו, ואפי' מקוה חמה, שהרי החת"ס מביא מר' זלמן חסיד שנקרא חסיד ע"ש ספר חסידים, ומספר שהיה לו מקוה פרטי בתוך ביתו, וא"כ בודאי אין זה סתירה להאיסור של ר' יהודה החסיד.

ואדרבה מה שיש לנו בבית אמבטיה לכל יחיד ויחיד, זה יותר חמור ממקוה, שהרי זה מרחץ פרטי. ועובדא ידענא שהאדמו"ר מבויאן שליט"א אמר לאחד שהיה לו צרה בתוך ביתו, וזה היה לאחר ששיפץ את ביתו, ואמר לו שיחמיר מלעשות יחידת הורים, דהיינו מרחץ פרטי בחדר שינה, שזה ממש מרחץ בתוך ביתו. אכן יתכן שדעת הרה"ק מבעלזא זי"ע דשרי, כי פעם אחת כשדיבר מקנאותו של רבי עמרם בלויא התבדח ואמר 'ר' עמרם כבר התיר לעשות אמבטיות בבתי הונגריין'.

אמנם מכלל היוצא מדברינו שהרבה יותר קל לעשות מקוה פרטי בביתו מלעשות אמבטיה פרטית בחדר הורים, שעל זה יש לנו צוואת ר' יהודה החסיד. וכל שכן מה שנהגו הגויים לעשות אמבטיה בחדר הורים בלי מחיצה כלל רח"ל.

זכותו של ר' זלמן חסיד יגן עלינו. [לא מצאנו ד"ת מודפסים ממנו, ראיתי פעם כתב יד מדברי תורתו אצל האדמו"ר מקארלין שליט"א]

***

א. לך לך, לעצמך לנשמתך, ואל תסתכל על הסובבים המונעים אותך.

כתב בחתם סופר לפרש הפסוק 'לך לך', שצריך האדם ללכת לעצמו, לך לך לעצמך ולנשמתך. כי כולנו מצויים ללכת לעצמינו, ירדנו לעולם הזה לתוך הסתרה ולבוש, ואנו מחוייבים כל ימי חייו ללכת לעצמינו, כי כל יהודי שהוא מזרע ישראל תוכו טוב, ויש לו בפנימיותו חלק אלוהי, וכל מה שיש בו נטיות למדות קשות ולעוונות הם רק מחמת הקליפות הסובבים נפשו היפה והטוב, וכל אלו הקליפות הם המונעים ממנו כל טוב.

ולפעמים זוכה האדם להתחיל לגלות חלקו הפנימי מצד עצמו, אלא שבני ביתו וארץ מולדתו והסביבה מונעים ממנו להמשיך פנימיות חלקו הטוב, וכמ"ש החובות הלבבות בשער עבודת האלקים פ"ה מאריך בזה, ומחמת כל אלו המניעות אין אדם זוכה להגיע אל עצמיותו ומחשבתו הפנימי, שיש לו בתוכו חלק אלוהי ממעל אשר בקרבו שרק זהו האדם באמת. אלא שכיון שנולד בסביבה מסויימת או שהכניסו אותו לאיזה ישיבה הפוכה מתכונות נפשו ולכן אינו זוכה לבא לפנימיות נפשו.

ולכן אומר השי"ת לכל יהודי, לך לך, עזוב את בית אביך וכל מה שאתה משועבד מצד ארצך ומצד המולדת ומצד הבית אביך, ותבא לעצמך ולתוך פנימיותך, כי בתוכך יש חלק קדוש ונורא, וזה מה שאתה צריך לגלות. ולא לחזק את הקליפות ולומר מה אעשה, הרי כאן נולדתי, כי באמת אמריקה זה לא אתה, אתה יהודי פנימי, נקודת הנפש הפנימית הכל טוב, אלא שיש קליפות מסביב, קליפת אמריקה, קליפת לונדון, קליפת מדינת ישראל, אבל בתוך האדם יש חלק פנימי. ולכן צריך האדם למצוא את עצמו בפנים.

ב. יעקב אבינו הוא הפנימיות של אברהם אבינו

והנה אברהם אבינו הוציא הקליפה שבו ע"י ישמעאל, ויצחק הוציאו ע"י עשיו, ויעקב אבינו מטתו שלימה, וא"כ הפנימיות של אברהם אבינו הוא יעקב אבינו, יעקב הוא החלק הפנימי של אאע"ה, כמ"ש חז"ל 'לא ניצול אאע"ה מכבשן האש אלא בזכות יעקב', כי אאע"ה היה מסובב בקליפות ויעקב הוא עצמו הפנימיות הטוב של אאע"ה, לאחר שהורידו קליפה אחת של ישמעאל ועוד קליפה של עשיו, אזי נתגלה אברהם בטהרתו.

ולכן אמר השי"ת לאאע"ה, כאן בחרן לא שייך לגלות את בחי' יעקב שבך, שהרי אתה מתגורר בין עובדי עבודה זרה, לכן לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, ואז יתחילו להוריד הקליפות, זהו שאומרים אלהי אברהם אלהי יצחק, עד שיתגלה 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלהי יעקב, ואז 'והיה ברכה', בך חותמים, כי רק לאחר 'אלהי יעקב', אז נתתקן מגן אברהם. כי אי' בקדמונים בשם המדרש שנתתקן 'מגן אברהם' לאחר שיצא מכבשן האש, כי שם נתגלה חלקו הטהור של אאע"ה שהוא בחי' יעקב שהוא בחיר שבאבות. בחיר שבאבות אין הכונה שלא היה זאת לאאע"ה, אדרבה זהו חלקו הפנימי של אברהם.

וזהו לך לך לעצמך, תיכנס לפנימיות הנפש שלך, בחי' יעקב אבינו דמטתו שלמה, ולכן פותחים באלהי אברהם ומורידים הסתרה אחת, אלהי יצחק מורידים עוד הסתרה, עד אלהי יעקב יתגלה בשלימות מה שאמרו מלאכי השרת מגן אברהם.

וזהו שאמר אאע"ה 'ואנכי עפר ואפר', שאאע"ה אומר אנכי עפר, עפר מרמז על יעקב אבינו שנקרא 'עפר יעקב', אפר מרמז על 'אפרו של יצחק' שמונח ועומד לפני הקב"ה. זה שאמר אאע"ה לעורר רחמיו ית', אע"פ שאתה מסתכל עלי כמו שאני מכוסה עם ישמעאל ועשיו מ"מ אנא תקבל תפילתי שהרי בתוכי בפנימיותי יש עפר ואפר, אלא שעוד לא הגיע הזמן שזה יתגלה, אך זהו פנימיותו של אברהם אבינו יצחק, והפנימיות דפנימיות הוא יעקב אבינו.

ג. חסידותו של אברהם אבינו, שמוותר על שלימות תיקונו לצורך תיקון אחרים.

וזהו שמצאנו לאחר מלחמת המלכים כשאומר ה' לאאע"ה 'אל תירא אברם שכרך הרבה מאד, ויאמר אברהם מה תתן לי ואנכי הולך עירי', כי לאחר מלחמת המלכים עשה אאע"ה חשבון הנפש אולי הייתי צריך לקחת הנפשות ולהשיבם למוטב, וכמבואר בגמ' ובאלשי"ך הקדוש שזה היה מקצת חטא על שהחזיר לסדום הנפשות. לכן אמר עתה אאע"ה להשי"ת הרי התכלית שלו לגלות בחי' היעקב שבי, והנה השארתי הנפשות בסדום והם מולידים נפשות לעבודה זרה, והרי אתה הבטחת לי לך לך לגלות הפנימיות שלי, א"כ 'מה תתן לי ואנכי הולך עירי', והגם שאליעזר דולה ומשקה מתורתי לאחרים אבל עתה הרי בסיבתי נולדים שם בנים לעבודה זרה. והרי כשיש בחי' שהאדם חטא ויש כבר פירות מעוונותיו איך ישוב בתשובה, כמ"ש חז"ל על הפסוק מעוות לא יוכל לתקון כשהוליד ממזר, אלא דאי' בחובות הלבבות שאם ישוב בתשובה באמת ישלים ה' את תשובתו ויכלה את הממזר, וכן כשהחטיא אחרים ימול ה' את לבבם וישובו ע"י תשובתו. כמ"ש בחוה"ל שער התשובה פ"י. וכמ"ש בזרע קודש פ"י קדושים כשאתה שב עד ה' אלהיך, אזי השי"ת ישלים את השאר, ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך.

ובזה מובן מה שטען אאע"ה להשי"ת, מה שאתה מבשרני שאתה מהפך את סדום שזה ע"י שאני חזרתי בתשובה עד כסא הכבוד, ולכן אינך מכסה ממני מה שאתה עושה, כי הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, וזהו המתנה שאתה מהפך את סדום הרשעים, כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו וכו', ולכן אתה מודיעני שנשלמה תפילתי. אין דעתי נוחה מכל זה.

כי אאע"ה ברוב חסידותו הוא פלא גדול כזה ומתחיל להתפלל על אנשי סדום, והשי"ת מתפלא כביכול הרי אני בא לבשרו בשורה טובה שאני הורג ומכלה את הרשעים כי נתקבלה תשובתו, והוא בחסידותו מבקש 'אנכי עפר ואפר' ואינני כדאי שבשבילי יהפכו אלו, אני מוחל על שלימות התשובה שלי, העיקר שתשא למקום ותכפר להם. פוק חזי עד היכן מגיע חסידותו של אברהם אבינו עליו השלום.

***

ד. עלינו ללמוד מאאע"ה איך לקבל הנהגת השי"ת באהבה

בתורת משה בתחילת המאמר מפרש עוד מהלך על הפסוק לך לך מארצך, שהרי בדור הפלגה פיזרם השי"ת לכל העולם, וחילק להם את חלקי העולם לכל אומה ואומה. זה קיבל הולנד, זה קיבל דנמרק, חם אתיופיה, שם אסיה, וה' נתן לכל אחד מדינה חדשה שיתיישב שם. והנה אשור שלא חטא, כי מן הארץ יצא אשור, לכן נתן לו השי"ת מדינות נאות, ויבן את נינוה ואת כלח וכו'. והנה אאע"ה שלא יצא מהם רק נשאר לצעוק עליהם ועל כפירתם, ושיבר צלמותיהם, א"כ לכאוי מדוע שלא יקבל חלק מחלקי הארץ, והרי לא נברא העולם אלא בשביל אברהם אבינו.

ולכן אומר השי"ת לאאע"ה לך לך מארצך, והוא הבין בפשטות שלאחר שהשי"ת חילק את כל מדינות העולם לכל אומה ואומה, וא"כ לכאוי השי"ת בא לתת לו גם מדינה ושם יזכה לבנות מדינה לה' ולתורתו. ולכאוי מגיע לו אחת מהמדינות המופקרות שעדיין לא ישב שם איש, שהרי אז העולם היה ריק ושומם, שהרי כל הארץ היתה שפה אחת והיו רק במקום אחד, ודעת הספורנו שזה היה הפשע שלהם כי השי"ת ביקש ליישב את כל העולם, וכיון שלא רצו, הפיצם ה' בכת. והנה עתה שבא אאע"ה כ"ז שנה לאחר דור הפלגה, היה בטוח שהשי"ת יביאנו לאחד מהגלילות ושם יתגדל.

ואאע"ה מסתמא הגיע לביתו ובישר להם לשרה וללוט בשורה טובה, כי הנה מסתמא נזכה לקבל ארץ יפה וגדולה ורחבה, והנה כשבא לשם מה הוא רואה 'והכנעני אז בארץ', הארץ מלאה שחורים. הכל תפוס כבר. אפי' קבר אין לאשתו, צריך הכל לקנות טבין ותקילין, וזה מבהיל על הרעיון, לכאוי אלו שחטאו בדור הפלגה קבלו כל אחד מדינה חלקה חדשה, והרי אאע"ה הוא גדול מכולם והיה צריך לקבל מדינה גדולה, לכאוי היה צריך להיות בעצבות מזה, או לקבל באהבה ולברך את ה' על הרעה. אבל תיכף שראה 'והכנעני אז בארץ', מיד **ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו**. ושם **וירא ה' אל אברם**, כאן התכוונתי שתהיה. ואפי' שסבלו מהכנענים הרבה כמובא ברמב"ן בספר מלחמות בני יעקב. אבל אאע"ה אינו טוען טענות רק בונה מזבח באהבה להשי"ת.

***

ה. אאע"ה הלך בדרך הקנאות רק באור כשדים ולא בארץ ישראל

כתב בתורת משה שמפרשת לך לך לנו לומדים כלל גדול בעבודת ה'. כי לכאורה הרבי של כל הקנאים הוא אברהם אבינו, שהיה בחרן ונכנס לבית אביו תרח ושיבר כל הצלמים בלי שום שאלות של חושן משפט, כי כך צריך לעשות לכל חנות שמוכר דברים שאינו כרצון ה', אייפונים וכו', צריך להכנס ולשבר הכל, זהו דרכו של אברהם אבינו, כי כמו שהצלמים מכשילים לעבודה זרה, כאשר עשה כן יעשה, לכאוי צריך כך להתנהג כל היום והלילה כמה שבועות וחדשים לנקות ולטהר כל החנויות מדברים אסורים, אאע"ה לא עשה חשבון שיעצרוהו בבית הכלא, כי באמת אסרו אותו כמובא ברמב"ם שלא רק הצלמים של תרח היה משבר, אלא כל צלם שראה היה משבר, אלא שהחידוש הוא שאפי' בבית אביו. כי יש

קנאים שהם קנאים רק לאחרים ולא לאחיו ולאביו, אבל אאע"ה קנא בכולם, כמו שבת לוי 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתי ואת אחיו לא הכיר'.

ואפ"י לא עשה חשבון אולי יענשוהו בהריגה, וכך הוה שזרקו אותו לאש ג' ימים, וא"י בספר הישר שנמרוד שאל אותו לפני שזרקו לאש האם אתה עוזב הקנאות שלך ותשאר לחיות, והוא לא עזב קנאותו ונכנס לאש. ואם אאע"ה הוא רבי של הקנאים מדוע לא כל ישראל נקטו דעה זאת, רק חלק מהאנשים הכשרים נהגו כך ולא כולם קבלו הנוסח הזה.

וכתב החת"ס [תורת משה דף ל"ט] שיש לחקור מדוע עזב את קנאותו כשהגיע לארץ ישראל, כי כל הקנאות היה רק בחרן, אבל כשהגיע לארץ ישראל אפ"י שהכנעני היו עובדים לשמונה מיני עבודה זרה, עד כדי כך דא"י בגמ' בע"ז אין כל הר וגבעה שלא עבדו עליה ע"ז, אלא שיהושע שבר רובם. וגם כשהשי"ת רצה לעשות מקום לבית המקדש - אומר החת"ס בשם רבו רבי נתן אדלר - איך בנה אאע"ה מזבח ליצחק בהר המוריה הרי הכל היה מלא עבודה זרה?.

וחידש רבי נתן אדלר שבאמת היה צ"ל מעשה העקדה לא בהר המוריה אלא בארץ במוריה - כלשון הכתוב 'לך לך אל ארץ המוריה', כי אז לא היה קיים שם הר כלל, הכל היה מישור! כי אותו הר נעשה הר רק לאחר שאמר אאע"ה שיהיה שם הר. א"כ נמצא שלא היה מקום לעקדת יצחק בא"י, כי כל ההרים היו מלאים בע"ז, וכשהוצרך אאע"ה מקום לעקדת יצחק ברא לו השי"ת בריאה חדשה, שהוא הר הבית.

והנה הרי גם אדם הראשון הקריב שם, וכן נח, ואז עדיין לא היה שם הר, אלא היה ארץ ישרה, כי ה' רצה שזה המקום ישאר בטהרה בלי עבודה זרה לכן עשה ה' שלא יהיה שם הר, ורק אאע"ה ע"פ נבואתו המשיך שיהיה שם הר ואז עשה שם מזבח. כן מביא החת"ס בתשובה באו"ח.

נמצא שכשאאע"ה הסתובב בארץ ישראל ראה בכל צד ופינה רק פסלים וצלמים של עבודה זרה, ואינו משבר ואינו מנתץ, וגם בדרכו לעקדת יצחק כל ההרים מסביב היו מלאים בעבודה זרה של הכנענים והוא אינו מקנא ואינו משבר. מדוע אין כתיב ויקח את המאכלת ואת הגרזן לשבר את הצלמים בדרכו, מדוע לא נהג בקנאות בארץ ישראל, הלא דבר הוא.

ויישב החת"ס שבחוץ לארץ באור כשדים וחרן, לא שמעו לקולו כלל, ואפ"י אליעזר תלמידו לא היה לו באור כשדים, ולא עשה שום נפש באור כשדים, כיון שלא היה לו תלמיד לקבל ממנו, ואזי היה יכול להתנהג בקנאות כי גם אם ימסור נפשו על קידוש השם לא ימעט מכבוד שמים ע"י שלא יוכל ללמד תורה לתלמידיו. משא"כ בארץ ישראל ע"י שנתגדל שמו ונאספו אליו הרבה גרים, ובוודאי הקים ישיבות אמונה לאלפים ורבבות, והרי אם יתנהג עתה בקנאות לא יוכל ללמד תורה ומצוות כי יעצרוהו ואולי גם יהרגוהו, ולכן התחיל עתה להתנהג בהנהגה חדשה לגמרי, ולא נהג בקנאות כלל.

וכשנתבונן לכאוי איך יותר קל לחיות האם בהנהגה של אור כשדים בקנאות או בהנהגת ארץ ישראל, הרי בוודאי בלי הקנאות הוא חי יותר במנוחה וישב הדעת, אמנם אין עושים חשבון לעזוב את הקנאות מחמת שזה יותר קל לחיות כך, הס מלהזכיר דבר כזה, ואם האדם עוזב דרך הקנאות כי כך יותר בנקל לחיות, אינו מאנשי בית אברהם, החשבון היחיד שלא להתנהג במנהג הקדוש של הקנאות הוא רק שאם זה יפגום בתלמידיו ע"י שיכניסוהו בבית כלא, לכן הוא פטור מלהתנהג בקנאות.

וזה שאמר לו השי"ת **לך לך להנאתך**, כי כיון שאגדלה שמך ואתן לך תלמידים והרי תהיה פטור מכל מנהג הקנאות מחמת התלמידים וע"י זעבוד את ה' במנוחה והשקט ולא תצטרך להתקוטט עם הרשעים רק

תתנהג בדרך 'השומע ישמע והחדל יחדל', ולכן לך לך להנאתך. והחת"ס מסיים 'וזה כלל גדול בעבודת השם'.

ו. דרך האדם שמקבל מרב שלא נתגדל עמו יחד בעירו

ובתורת משה מבאר מדוע באור כשדים אכן לא היו לו תלמידים לאברהם אבינו, כי זהו דרך בני אדם שאי אפשר לקבל מאחד שנתגדל בקהילתנו, עדיין זוכרים איך עשו לו הפאות וכו' לכן קשה לקבל ממנו, עד כדי כך שבזה מבאר החת"ס דברי התוס' כ"פ בש"ס, על 'הא לן והא להו' שתלמידי רבי יוחנן היו בבליים, ותלמידי רב בבבל היו מארץ ישראל, החת"ס מפרש במ"א שתמיד צריך לגלות לתורה, אפי' בנו של רב צריך לעזוב מקום אביו ולגלות בתורה. וכאן פי' החת"ס שדרך האדם לקבל רק מהרב שאינו ממקומו, לכן תלמידי רב מארץ ישראל ותלמידי רבי יוחנן מבבל.

והנה ביעקב כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, מדוע באאע"ה לא כתיב ויצא מחרן וילך לכנען, כי ביעקב היה רושם גדול, יציאת צדיק מן העיר עושה רושם, אבל באאע"ה לא היה לו ממי להפרד, כי לא היו לו תלמידים כלל, שהרי קצת תלמידים שהיו לו בחרן הרי באו איתו, ואלו שנשארו במקומו לא עשה להם שום רושם שעזב אותם, אדרבה היו שמחים שעזבם. ורק בארץ ישראל נעשה כגוי גדול והקים ישיבות לאלפי תלמידים, לכן שינה את הנהגתו מדרך הקנאות, בכדי שלא לעצור אותו ויוכל ללמד תלמידיו תורה ויראה.

כלל הדברים שצריך תמיד לעשות חשבון איך להתנהג, אם בדרך עבודת אאע"ה בחרן או בדרך אאע"ה בארץ ישראל.